

POLICYSOLUTIONS

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**
Büro Budapest

Kik az Európai Unió új kritikussai?

Euroszkepticizmus Európában és Magyarországon

A 2014-es európai parlamenti választások elemzése

2014. június

Vezetői összefoglaló

A 2014-es európai parlamenti választásokat az elemzők már annak eredményének megismerése előtt egyedülállónak tekintették, mivel az euroszeptikus és populisták soha nem látott erősödését várták Európában. Az eredmények őket igazolták. 2009 és 2014 között még csak 140 euroszeptikus képviselő ült Strasbourgban. Ugyanakkor közülük mindössze 33 jött kifejezetten Unió-ellenes pártból. Az euroszepticismus gyors erősödését mutatja, hogy a 2014-ben megalakult új Európai Parlamentben már 207 főre nőtt az euroszeptikus pártok által delegált képviselők száma, és ebből 71 fő kifejezetten EU-ellenes parlamenti képviselő.

A tanulmány során a Policy Solutions kizárólag azokat az euroszeptikus pártokat vizsgálta, melyek nem a nagy, hagyományosan integrációpárti pártcsaládok tagjai. Így vizsgálatunk nem terjedt ki az Európai Néppárt, az Európai Szocialisták Pártja, az Európai Liberálisok és Demokraták, valamint az Európai Zöld Párt tagjaira. Tudjuk, hogy ezen nagy pártcsaládok tagjai között is lehetnek euroszeptikus pártok – így a néppárti Fidesz-KDNP is annak számít -, de ezek a politikai erők ennek ellenére is a fősodorba tartoznak, így vizsgálatuk kevésbé releváns az új típusú euroszepticismus megerősödésének megértéséhez.

Az Unió 28 országából ma már 22-ben jelen vannak a rendszerellenes euroszeptikus pártok. A legerősebbek az Egyesült Királyságban, Görögországban, Lengyelországban és Dániában. Lényegében sem földrajzi, sem gazdasági, sem pártrendszerbeli egyértelmű oka nem látható az euroszeptikus pártok erősödésének, sőt, számos igen euroszeptikus lakosságú országban nincs is meghatározó EU-kritikus párt. Ugyanakkor, egyértelműen látható, hogy nem elszigetelt, hanem az egész kontinensre kiterjedő trendről van szó.

A 28 európai uniós országból négyben váltak a legerősebb erővé az euroszeptikusok, további hatban pedig a második legnépszerűbbek. Mindez nemcsak tovább gyengítette a szociáldemokraták pozícióit számos országban, de elkezdte veszélyeztetni a konzervatív jobboldalt is. A mérsékelt jobboldal 2009-ben még 18 országban volt a legjelentősebb erő, ma már „csak” 14-ben az. 2014-ben a mérsékelt baloldalnak 7 országban még az első három helyezett közé sem sikerült bejutnia az európai parlamenti választásokon.

Az Európai Parlamentbe bejutott euroszeptikus pártok kategorizálásából az látszik, hogy még a radikálisabb baloldali pártok is jellemzően jóval kevésbé euroszeptikusak, mint a jobboldali pártok. Mindössze két baloldali párt szorgalmazza a kilépést az Unióból, a görög kommunisták és a dán Népi Mozgalom az EU Ellen. A legtöbb egyéb euroszeptikusnak minősített baloldali párt enyhébb változásokat, többnyire nagyobb demokráciát és szigorúbb szociális és/vagy környezetvédelmi intézkedéseket szorgalmaz. A másik egyértelmű trend, hogy mind a baloldalon, mind a jobboldalon masszívan dominál az enyhe reformvágy a radikálisabb kilépési szándékokkal vagy megfontolásokkal szemben. Mind a baloldali, mind a mérsékelt jobboldali pártok esetében a legnagyobb csoportot az átalakított, reformált Unió hívei alkotják. Azaz bár nyilvánvalóan jelentősen csökkent az EU integráció iránti lelkesedés az elmúlt években, történelmi távlatban az európai projekt átütő sikerét mutatja, hogy még mindig kevesen tudják elképzelni - vagy merik felvállalni - az Unió felszámolását, vagy országuk Unión kívüli létét.

Gyakran elhangzó kijelentés az európai parlamenti választások eredményének értelmezésekor, hogy egy „tét nélküli”, arányos szavazáson másképp döntenek a polgárok, mint az országgyűlési választásokon, így kevés relevanciával bír az euroszeptikusok erősödését mutató májusban született eredmény. Ennek ellentmond, hogy az adatok azt mutatják, hogy azon 11 uniós ország közül, amelyben az elmúlt két évben tartották a parlamenti választást, hat országban (Ausztria, Csehország, Görögország, Magyarország, Olaszország, Szlovákia) kevesebb, ötben (Belgium, Franciaország, Hollandia, Németország, Litvánia) több szavazatot kaptak arányaiban az euroszeptikus pártok az európai parlamenti választáson, mint a nemzeti választásokon. Az elmúlt két évben 11 euroszeptikus pártnak a támogatottsága csökkent, 12-nek pedig nőtt. A legnagyobb növekedést a francia, holland és litván euroszeptikus pártok produkálták, míg a legnagyobb vesztes a magyar Jobbik a maga 5,6 százalékpontos csökkenésével. Azaz egyáltalán nem igazolható az a tétel, miszerint az euroszeptikusok az európai parlamenti választásokon általánosságban jobban szerepelnének, mint a „téttel rendelkező” országgyűlési választásokon. Az euroszeptikus pártok erősödése ezért semmiképpen sem tekinthető egy egyszeri, villanásszerű sikernek.

Az Európai Parlamentbe bejutó euroszeptikus pártok igen sokfélék. Nem képeznek egységes politikai erőt, hiszen az európai integráció kritikussai, illetve ellenzői között a szélsőbal és szélsőjobb mellett mérsékeltbb, konzervatív vagy zöld orientációjú erőket is találunk. Ez a sokszínűség alapvetően meghatározza az EU irányában kritikus pártok együttműködési lehetőségeit, valamint európai

parlamenti mozgásterét is. A 2014. június 24-i frakcióalakítási határidőig a fő profilként nem euroszeptikus, ám több EU-kritikus pártot is a sorai között tudó konzervatív Európai Konzervatívok és Reformerek (ECR) és a baloldali Európai Baloldal/Északi Zöld Baloldal (GUE/NGL) tudott frakciót alakítani a nem fősodorba tartozó alakulatok közül. Az előzőek mellett ugyanakkor – a korábbi ciklushoz hasonlóan – ismét megalakulhatott a Szabadság és Demokrácia Európája (EFD) képviselőcsoport is a brit UK Independence Party vezetésével, így egyetlen kifejezetten euroszeptikus frakciója lesz a jelenlegi állás szerint az új EP-nek. Viszont mivel a Jobbikhoz, a görög szélsőségesekhez, illetve a német Nemzeti Demokrata Párthoz hasonló pártokkal való együttműködést egyetlen európai euroszeptikus politikai szervezet sem vállalta, így nem lesz szélsőjobboldali képviselőcsoport az Európai Parlamentben. A Jobbiknak és más szélsőséges jobboldali pártoknak a jövőben is igen kevés mozgásterük lesz az EP-ben. Ha megnézzük mindezt a számok tükrében, akkor látjuk, hogy összesen 58 szélsőséges képviselő ül az Európai Parlamentben. Ezek azok a képviselők, akik nem egyszerűen euroszeptikusok vagy EU-ellenesek, hanem kifejezetten xenofób, rasszista, antiszemita nézeteket vallanak és/vagy szélsőségesen rendszerellenesek. Ezen 58 képviselő közül ráadásul 5 képviselő baloldali. A Jobbik kivételével csak a görög és a német szélsőjobb nevezhető kelet-európai értelemben szélsőségesnek, a másik 46 képviselő inkább a Front National típusú bevándorlás-ellenes populista párt, akik számára a Jobbik nem partner. Azaz a Jobbikhoz hasonló nézeteket képviselő politikusból mindössze négy ül az Európai Parlamentben.

Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a Jobbik és a hozzá hasonló szélsőséges és radikális pártok atipikusak és kilógnak az európai értelemben vett euroszeptikus szélsőjobboldali pártok táborából. Erre a néhány pártra tehát valószínűleg a politikai elszigetelődés vár a következő időszakban, ami jelentősen csökkenti ezen pártok érdekérvényesítő képességét.

A Policy Solutions a 2014-es európai parlamenti választások eredményének részletes elemzése alapján hat állítást fogalmazott meg:

I) A jobb- és a baloldali euroszepticizmus megerősödése Európa-szintű jelenség

Az első és legfontosabb, hogy bár nem lehet egy európai szinten teljesen kiegyenlített folyamatról beszélni, de az biztos, hogy szinte egész Európában megjelenő fejlemény az euroszepticizmus megerősödése. Az euroszeptikusok jelenléte 22 országban és megosztott harmadik helyük egy képzeletbeli európai éremtáblázaton mutatja a jelenség súlyát. Ezt támasztja az is alá, hogy a

nemzeti választásokon sem szerepelnek tendenciózusan rosszabbul ezek a pártok, mint az európai parlamenti választásokkor. Ugyanakkor, a fősodorbeli pártok továbbra is jelentős többséggel rendelkeznek még akkor is, ha folyamatosan veszítenek erejükből.

2) Az euroszkeptikus és populista pártok alapjaiban alakíthatják át számos ország pártrendszerét

Több országban is olyan párt végzett első vagy második helyen, amely nem fogadja el az uralkodó politikai konszenzust. Ezeknek a mérsékeltebb szárnya csak az európai konszenzust utasítja el, illetve reformálná meg jelentős mértékben, de egy része a liberális demokrácia alapvető, elfogadott értékeit, illetve azok egy részét kérdőjelezi meg. Sem Franciaországban, sem Dániában, sem az Egyesült Királyságban, sem pedig Görögországban nem fordult eddig elő, hogy a fősodoron kívüli politikai erő végzett az első helyen egy országos választáson. Ráadásul Franciaországban és Dániában a jobboldali euroszkeptikusok tetemes tábora kiegészül egy jóval kisebb, de azért jelentős szélsőbalos EU-ellenes táborral is, míg Görögországban a baloldali euroszkeptikus erő mellett egy szélsőjobboldali euroszkeptikus erő, a hírhedt Arany Hajnal is komoly eredményt ért el.

3) A trend elsősorban valójában az euroszkepticizmus és a populizmus erősödése. Nem a szélsőjobboldal lett izmosabb!

Kifejezetten nagyszabású előretörésre a szélsőjobboldalon elsősorban a dán Néppárt és a francia Front National esetében beszélhettünk, amelyek első helyen végeztek a választásokon. Máshol tartotta pozícióit a szélsőjobb, de csak csekély mértékben vagy egyáltalán nem erősödött meg. Számos országban, így Belgiumban vagy Olaszországban ráadásul látható vereséget szenvedtek. A szélsőségek marginalizált helyzetét mutatja az a tény is, hogy nem sikerült képviselőcsoportot alakítaniuk az Európai Parlamentben, sőt néhány korábban radikálisnak titulált mozgalom (mint például a Svéd Demokraták) az EU-ellenes, de nem szélsőséges Szabadság és Demokrácia Európája elnevezésű csoportba lépett be egy szélsőjobboldali csoport létrehozása helyett.

4) Az EP-választás nem önmagában indít el egy trendet, hanem már egy tágabb, korábban beindult trendbe illeszkedik bele

A populista, szélsőjobboldali és ritkább esetben szélsőbaloldali csoportok megerősödése nem váratlan és nem is új jelenség. A 2014-es EP-választáson egy már több éve elkezdődött trend folytatódott, amelynek keretében a szélsőséges, rendszerellenes pártok majdnem folyamatosan erősödnek. Két tényező miatt tűnik az EP választás különlegesnek e téren. Egyfelől azért, mert eddig "adagolva" kapta az európai főszószóbeli elit a rossz híreket egy-egy nemzeti választás során. Most hirtelen a 28 tagállam nagy részéből egyszerre érkezett választási eredmény, és ezekből nagyon sokban hirtelen látszott a szélsőséges és euroszeptikus pártok nagyfokú megerősödése. Az európai parlamenti választások eredményének összevetése a nemzeti választások eredményével azt mutatja, hogy néhány ország kivételével az euroszeptikus/populista erők a nemzeti választásokon is éppolyan kiemelkedő eredményeket érnek el, mint az uniós szavazáson.

5) A nemzeti politikát felbolygatja az euroszeptikus/populista pártok erősödése, de európai szinten annyira szétagoltak, hogy kevés mozgásterük lesz

Az újsághírek az euroszeptikusok előretörését gyakran olyan színben tüntetik fel, hogy itt valamilyen egységes politikai vonulat erősödött meg. Ezzel szemben a valóság az, hogy az "euroszeptikus" címke alatt futó pártok csoportja egy sok tekintetben heterogén erőt képez, és szélsőbaloldali, mérsékelt jobboldali és szélsőjobboldali pártokat is magukba foglal. Ami ezek túlnyomó többségéről elmondható, az az, hogy nem törekednek az EU felszámolására. Nemhogy egy közös program elhatározása vagy megvalósítása nem valószínű, egyelőre úgy tűnik, hogy még egy szervezetbe is csak igen nehezen verődnek az euroszeptikusok. Ezért az euroszeptikusok hatása elsősorban közvetett lesz - azaz a mérsékelt párok nyilván érzik az állampolgárok üzenetét, amely az euroszeptikus kommunikációjuk megerősödésében manifesztálódik majd.

6) Az európai szintéren középre húznak az euroszeptikus és radikális képviselők

Jól látható tendencia, hogy a nemzeti politikában euroszeptikus, EU-ellenes, radikális politikusok az Európai Parlamentbe kerülve finomítanak politikájukon,

és sok esetben egy jóval középutasabb csoport tagjai lesznek. Így az Európai Parlamentben továbbra sem várható kifejezetten integráció-ellenes hangulat, a rendszeren kívüli erők látványosan kezdenek egyből belesimulni a rendszerbe. Így például a cseh ANO 2011 nem valamelyik euroszeptikus frakcióhoz csatlakozott, hanem az Európai Liberálisokhoz. A szélsőjobboldali Svéd Demokraták is „faképnél hagyták” elv társaikat, és inkább a mérsékeltebb EFD csoporthoz csatlakoztak. A francia Front National, vagy az osztrák Szabadságpárt inkább lemondott a frakcióalapítás lehetőségéről, de nem közösködött a náluk szélsőségesebb Jobbikkal.

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló	2
1. Bevezető	9
2. Az euroszkepticizmus erősödése a kontinensen.....	10
3. Euroszeptikizmus az Európai Parlamentben.....	12
4. Az euroszeptikizmus kategóriái.....	17
5. Euroszeptikus pártok a tagállamokban	25
6. Euroszeptikusok lehetőségei az Európai Parlamentben	31
7. Hat állítás az euroszeptikus hullámról	34

1. Bevezető

A 2014-es európai parlamenti választásokat az elemzők több szempontból egyedülállóan tekintették már annak eredményének megismerése előtt. Ez volt az első választás az euró válságának tetőzése után; az első választás ahol a nagyobb európai pártok saját listavezetővel kampányoltak; és **az első, ahol a populista pártok jelentős erősödését várták a közvélemény-kutatók.** Éppen ez utóbbi miatt, mivel már hónapokkal az európai parlamenti választás előtt mindenki az euroszkeptikusok nagymértékű előretöréséről beszélt, elmondható, hogy azok nagyszabású sikerét a közvélemény és az elemzők egyaránt "beárazták". Hiába volt valóban politikai földrengés a választás eredménye, a megrökönyödés ehhez képest a várhatónál jóval kisebb mértékű volt, mert az következett be, amire számítani lehetett. **Nagyon sok helyen Európában hatalmas választási kudarcot szenvedtek el a fősodorbeli erők:** az EU négy legnagyobb országa közül kettőben, az Egyesült Királyságban és Franciaországban - országos választások modern történetében példátlanul - a fősodron kívüli jobboldali, illetve szélsőjobboldali euroszkeptikus pártok végeztek első helyen. Egy harmadik "nagy" tagállamban, Olaszországban egy populista euroszkeptikus erő második lett, míg Németországban sok év után először teljesített egy parlamenten kívüli jobboldali euroszkeptikus erő 5% felett.

Politikai átrendeződések nyilvánvalóan mindig voltak az európai politikatörténetben. Jelentős politikai és társadalmi átrendeződést hoztak példának okáért a szocialista és aztán kommunista mozgalmak, a faszizmus, valamint a II. világháború utáni szociáldemokrata és kereszténydemokrata, jóléti államon alapuló demokratikus konszolidáció vagy a zöld mozgalmak megjelenése Nyugat-Európában. **Ahhoz azonban, hogy megértsük az európai politikát alapjaiban átalakító trendeket, alaposabban meg kell vizsgáljunk az erősödő euroszkeptikus pártok jellemzőit.** Meg kell értenünk, hogy mi köti össze azokat és mi különbözteti meg; mely országokban erősek és hol jelentéktelenek; melyik tagállamban csak egyszeri siker az erősödésük és hol várható tartós meggyökeresedésük. **A Policy Solutions itt következő tanulmányában ezért a következő öt kérdésre keressük a választ:**

- 1) Valóban jelentős-e az euroszkepticizmus erősödése Európában?
- 2) Az euroszkeptikus pártok erősödése az európai parlamenti választáson egy egyszeri jelenség, vagy hosszabb trend része?
- 3) Az egész kontinensre vagy csak egy-egy országra jellemző-e az euroszkepticizmus erősödése?
- 4) Az euroszkepticizmus erősödése egyenlő-e a szélsőségek erősödésével?
- 5) Milyen hatása lehet Európára az euroszkepticizmus erősödésének?

2. Az euroszkepticizmus erősödése a kontinensen

A demokrácia európai válságának sok tünete közül az egyik legszembetűnőbb az euroszkepticizmus növekedése a kontinensen. A kétezres évek EU-optimista hangulatának megváltozása egyértelműen köthető a világgazdasági- majd az euróválság erősödéséhez. Míg 2008-ig az európai polgárok nagyjából 40 százaléka vallotta, hogy jó irányba mennek az Unió dolgai, addig 2010-től kezdve radikálisan csökkent ez az arány, mélypontját 2011 őszén érve el. Ekkor **az európaiak mindössze 19 százaléka gondolta, hogy helyes az Unió iránya, mellyel szemben 55 százalék pesszimista szavazó állt.** Az Eurobarometer közvélemény-kutatása szerint 2013 őszére szűkült az olló, de **így is csupán a lakosság 26 százaléka ért egyet az Unió vezetésének irányával.**¹

Az euroszkepticizmus erősödése azonban nem egyformán igaz az Unió tagállamaira. **Jól látható módon a 2004 óta csatlakozott kelet-közép-európai és balti államok körében jóval alacsonyabb a szkeptikusok aránya, mint a gazdasági krízist továbbra is átélő nyugati országokban.** Amíg Bulgáriában, Lettországon, Litvániában, Lengyelországban, Észtországban, Máltán, Magyarországon, Romániában és – egyetlen nyugati országgént - Írországon relatív többségben vannak az Unió irányát tekintve optimista polgárok, addig Görögországban, Olaszországban, Franciaországban, Luxemburgban, az Egyesült Királyságban, Portugáliában, Svédországban, Finnországban és Cipruson abszolút többségük van az EU irányát élesen kritizáló szavazóknak. **A változások drámai mértékét mutatja, hogy 5 évvel korábban, a 2009-es európai parlamenti választások előtt nem volt olyan ország az Európai Unióban, ahol abszolút többségben lettek volna a kritikus hangok.** Sőt, a 2009-ben még az Európai Uniót leginkább támogató országok közül (Luxemburg, Görögország, Finnország, Svédország) kerülnek ki a napjaink legnagyobb pesszimistái.

Fontos azonban, hogy megkülönböztessük az EU kritikáját az EU-elleneségtől. Az Unió irányát kritizáló tömegek jelentős része **nem feltétlenül ellenzi magának az Európai Uniónak a létét és az országának az uniós tagságát (szoft-euroszeptikizmus).** Mások viszont kiléptetnék saját országukat az EU-ból, az integrációra mint **a nemzetállamra vagy az ország gazdaságára káros folyamatként tekintenek (hard-euroszeptikizmus).** A szoft-euroszeptikizmus támogatása bőven az európai demokratikus konszenzus keretein belül marad – számos euroszeptikus szavazónak vagy pártnak például pont az Unió demokratikus deficitjének csökkentése a célja. Ugyanakkor, az Unió szétbomlasztását, az Unióból való kilépést már egyértelműen ezen európai konszenzus szétrobbantása felé mutató jelként lehet értelmezni, ezért érdemes megvizsgálni, hogy a hard-euroszeptikusok mennyire vannak jelen az európai társadalomban, valóban jelentenek-e veszélyt a kontinens egységére.

---

¹ A fejezetben szereplő kutatási eredmények forrása: Standard Eurobarometer 80, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb80/eb80_en.htm

A 28 európai uniós tagállamban végzett közvélemény-kutatások azt mutatják, hogy mindössze két országban, az Egyesült Királyságban és Cipruson van többsége a kilépőknek, és egy országban, Csehországban áll fej-fej mellett az uniós tagságot támogatók és ellenzők aránya. A teljes Európai Unió vonatkozásában a lakosság 33 százaléka ért egyet azzal, hogy a saját országa jobban járna a kilépéssel, míg 56 százalék a bennmaradást tartja hasznosabbnak. Az euroszkepticizmus növekedése tehát elsősorban az uniós intézmények kritikájának jelentős mértékű erősödését mutatja, melynek azonban – egyelőre – nem következménye, hogy a többség az Unió létét is meg szeretné kérdőjelezni.

Mindezeket figyelembe véve láthatóvá válik, hogy tagországokként, sőt társadalmi csoportonként, élethelyzetként változó típusú euroszkepticizmus van erősödőben, mely folyamatra a politika különböző válaszokat adott. A politika válaszainak függvényeképpen erősödtek meg egyes országokban jobban, másokban kevésbé az euroszkeptikus vagy EU-ellenes erők. Bizonyos országokban az euroszkepticizmus a baloldalon, másutt az ideológiai jobboldalon vert gyökeret. Az euroszkepticizmussal sokan társítják össze a radikalizmust, mint természetes politikai velejárót, holott a legtöbb országban más területen teljesen mérsékelt pártok képviselik az integráció kritikáját. **Látható tehát, hogy az euroszkepticizmusnak számos típusát meg lehet különböztetni, ezért a következő fejezetekben sorra vesszük az euroszkeptikus erőket és kísérletet teszünk kategorizálásukra.**

3. Euroszkepticizmus az Európai Parlamentben

Bár az euroszkeptikus és EU-ellenes erők küldöttei az Európai Parlamentben különböző frakciókban, valamint a független képviselők körében foglalnak helyet, mégis számszerűen összegezhető, hogy az előző ciklusban, **2009 és 2014 között több mint 140 szoft- vagy hard-euroszkeptikus képviselő ült Strasbourgan**. Az a tény, hogy közel minden hatodik képviselő euroszkeptikus, intő jel lehetne az integráció mélyítését szorgalmazók számára, azonban az adatok részletes áttekintése 2009-ben még kevésbé adott aggodalomra okot. A bejutott pártok közül ugyanis mindössze öt követelte az országának azonnali kilépését az integrációból és másik öt párt fogalmazott meg olyan követeléseket, melyek lényegében a kilépéssel megegyezőek. **Így mindössze 33 olyan képviselő ült az elmúlt ciklusban az Európai Parlamentben, aki az Unió szétbomlásáért dolgozott.**

A tanulmány során a Policy Solutions kizárólag azokat az euroszkeptikus pártokat vizsgálta, melyek nem a nagy, hagyományosan integrációpárti pártcsaládok tagjai. Így vizsgálatunk nem terjedt ki az Európai Néppárt, az Európai Szocialisták Pártja, az Európai Liberálisok és Demokraták, valamint az Európai Zöld Párt tagjaira. Tudjuk, hogy ezen nagy pártcsaládok tagjai között is lehetnek euroszkeptikus pártok – így a néppárti Fidesz-KDNP is annak számít -, de ezek a politikai erők ennek ellenére is a fősodorba tartoznak, így vizsgálatuk kevésbé releváns az új típusú euroszkepticizmus megerősödésének megértéséhez.

Ahogy a lakosság hangulatában, úgy a politikai preferenciákban is radikálisan megváltozott a helyzet mára: **2009-hez képest másfélszeresére, 207 főre nőtt az euroszkeptikus pártok által delegált képviselők száma az új Európai Parlamentben, és ebből 71 fő kifejezetten EU-ellenes parlamenti képviselő**. Az új parlamentben tehát legalább **a képviselők 28 százaléka euroszkeptikus illetve 9 százaléka EU-ellenes**. Nem csak az euroszkeptikus képviselők száma, hanem az ilyen ideológiájú pártok száma is növekedett: immár **12 kifejezetten EU-ellenes párt jutott képviselőhez és emellett 35 másik olyan párt is jelen lesz Strasbourgan, amely az Európai Unió éles kritikáját fogalmazza meg**.

Hogy mekkora előretörést értek el az euroszkeptikus pártok, az más szempontból is megvilágítható. Ha például olimpiai éremtáblaként képzelnénk el a választásokat, ahol az első

három helyezés számít, és az mutatja a kiemelkedő teljesítményt, akkor látszik, hogy masszív elmozdulás történt 2009 óta.²

I. táblázat: A 2009-es és 2014-es EP választások "éremtáblázata" pártcsoport, illetve irányultság szerint

	2014			2009		
	Arany	Ezüst	Bronz	Arany	Ezüst	Bronz
Európai Néppárt	14	8	5	18	5	2
Európai Szocialisták	6	8	7	7	13	7
Jobboldali euroszeptikus pártok	3	4	5	2	3	4
Európai Liberálisok és Demokraták	3	4	5	1	4	6
Baloldali euroszeptikus pártok	1	2	2		2	4
Európai Zöldek	1	2	3		1	4

Egyfelől szembeötlő a jobboldali euroszeptikus erők előretörése, főleg az a tény, hogy a három I. hely mellett négy második és öt harmadik helyet is megszereztek. Igen jelenős a mérsékelt nagypártok visszazorulása, különösen a baloldali, amelynek 7 országban még az első három helyezett közé sem sikerült bejutnia (5 éve erre szinte nem volt példa). De az Európai Néppárt jelentős veszteségei is erősen megjelennék, hiszen már nem 18 országban állnak első helyen az Európa-barát konzervatív erők, hanem „csak” 14-ben, és ennek megfelelően sok országban második vagy harmadik helyre csúsztak. Látható, hogy az elmúlt öt évben a baloldali euroszeptikus pártok jelentős erősödést nem mutattak, azaz a jobboldali populizmus nyert inkább teret.

Ennél is egy fokkal árnyaltabb képet ad a legjobban teljesítő széktikus pártok eredményeinek áttekintése. **17 országban ért el legalább 10%-os eredményt euroszeptikus párt, a leginkább euroszeptikusnak tekintett országban, az Egyesült Királyságban két ilyen párt is a legerősebbek között szerepel.**

² Az teljesen egyértelmű, hogy ez pusztán egy, a valóságnak egy szeletét tükröző szemléltető eszköz. A teljes valóság egy sokkal összetettebb képet nyújt, mivel sok helyen a fősodorbeli erők külön-külön indulnak, és így az egy párt formájában induló szélsőséges erőknek könnyebb "dobogós" helyet szerezni, és van - pl. Magyarország - ahol az első helyezés kimagasló eredményt jelent, míg a második csak elenyészőt. Mindazonáltal a trendet jól ábrázolja egy ilyen éremtáblázat, még akkor is, ha a teljes realitásnak csak torz képét adja.

2. táblázat: A 10% feletti szavazatarányt szerző euroszkeptikus pártok (2014)

Ország	Párt	Európai parlamenti frakció	Szavazatarány (2014)	Helyezés a választásokon	Radikalizmus	Bal/jobb tengely
Lengyelország	Law and Justice (Prawo i Sprawiedliwość)	ECR	31,78%	2.	nem radikális	jobb
Ciprus	Progressive Party of Working People (Anorthotiko Komma Ergazomenou Laou)	GUE-NGL	26,98%	2.	nem radikális	bal
Egyesült Királyság	UK Independence Party	EFD	26,77%	1.	nem radikális	jobb
Dánia	Danish People's Party (Dansk Folkeparti)	ECR	26,60%	1.	radikális	jobb
Görögország	Coalition of the Radical Left (Synaspismós Rizospastikís Aristerás)	GUE-NGL	26,60%	1.	nem radikális	bal
Franciaország	National Front (Front national)	NA	24,86%	1.	radikális	jobb
Egyesült Királyság	Conservative Party	ECR	23,31%	3.	nem radikális	jobb
Olaszország	Five Star Movement (Movimento a 5 Stelle)	EFD	21,16%	2.	nem radikális	
Ausztria	Freedom Party of Austria (Freiheitliche Partei Österreichs)	NA	19,72%	3.	radikális	jobb
Írország	Sinn Féin	GUE-NGL	19,50%	4.	nem radikális	bal
Magyarország	JOBBIK	NA	14,67%	2.	radikális	jobb
Lettország	National Alliance [Nacionāla Apvienība (TB/LNNK+VL)]	ECR	14,25%	2.	nem radikális	jobb
Litvánia	Order and Justice (Tvarka ir teisingumas)	EFD	14,25%	4.	nem radikális	jobb
Hollandia	Party for Freedom (Partij voor de Vrijheid)	NA	13,32%	3.	radikális	jobb
Finnország	Finns Party (Perussuomalaiset)	ECR	12,90%	3.	radikális	jobb
Portugália	Democratic Unitarian Coalition (Coligação Democrática Unitária)	GUE-NGL	12,69%	3.	nem radikális	bal
Csehország	Communist Party of Bohemia and Moravia (Komunistická strana Čech a Moravy)	GUE-NGL	10,98%	4.	radikális	bal
Bulgária	Bulgaria bez Cenzura	ECR	10,66%	4.	nem radikális	jobb

Az a tény, hogy néhány kivételtől eltekintve minden ország küldött euroszkeptikus képviselőt az Európai Parlamentbe, jól mutatja az euroszkepticizmus sokféleségét. **Egyértelműen a válság hatására nőtt meg az ellenérzés az integrációval szemben Cipruson vagy**

Görögországban, de olyan jóléti államokban is minden harmadik-ötödik választópolgár az Unió kritikusara szavazott, mint Ausztria, Dánia, Finnország, Franciaország, Hollandia. Ha tagországról tagországra megvizsgáljuk az Európai Unió irányával elégedetlenek arányát, akkor láthatóvá válik, hogy nincs összefüggés az elégedetlenség mértéke és annak politikai megjelenítése között (lásd 3. táblázat). **Azokban az országokban, ahol a tradicionális euroszkepticizmus jellemző (Egyesült Királyság, Lengyelország), ott az euroszkeptikus pártok támogatottsága többé-kevésbé megegyezik az Unióval elégedetlenek arányával.** (Csehországban az ANO 2011 populista hangnemet ütött meg, némi euroszkepticizmussal, de végül az Európai Liberálisokhoz csatlakozott, így táblázatunkban a párt nem euroszkeptikusként szerepel). Azon tagállamokban, ahol a szociális alapú euroszkepticizmus a jellemző, ott 20 százalékos vagy annál is nagyobb támogatottsága van az euroszkeptikus pártoknak, de legalább dupla ekkora az elégedetlenség. Azaz ezen tagállamokban még bőven van „mozgásteret”, növekedési potenciálja az EU-ellenesség politikai megjelenítésének. Ugyanez igaz azokra az országokra, ahol nem a válság, hanem más, értékrendbeli vagy nettó befizetői státus miatt elégedetlenség van jelen. Itt is (néhány kivételtől eltekintve) **jelentősen, kétszer-háromszor magasabb az Unióval elégedetlenek aránya, mint az euroszkeptikus pártok támogatottsága.**

3. táblázat: Az euroszkeptikus pártok mandátumaránya és az EU-val elégedetlenek aránya az egyes tagállamokban

		Euroszeptikus szavazataránya (2014. május)	pártok	Az Európai Unióval elégedetlenek aránya (2013 ősz)
1.	Egyesült Királyság	51,63%		51%
2.	Görögország	45,52%		72%
3.	Lengyelország	38,93%		30%
4.	Dánia	34,60%		45%
5.	Olaszország	31,35%		55%
6.	Franciaország	31,19%		63%
7.	Hollandia	30,59%		45%
8.	Ciprus	26,98%		60%
9.	Csehország	23,89%		47%
10.	Finnország	22,20%		50%
11.	Ausztria	19,72%		43%
12.	Írország	19,50%		32%
13.	Portugália	17,25%		52%
14.	Svédország	16,00%		68%
15.	Németország	15,50%		43%
16.	Magyarország	14,67%		31%
17.	Szlovákia	14,29%		44%
18.	Lettország	14,25%		19%

		Euroszkeptikus szavazataránya (2014. május)	pártok	Az Európai elégedetlenek (2013 ősz)	Unióval aránya
19.	Litvánia	14,25%		20%	
20.	Bulgária	10,66%		13%	
21.	Spanyolország	7,97%		50%	
22.	Belgium	4,14%		47%	
23.	Észtország	0,00%		18%	
24.	Horvátország	0,00%		38%	
25.	Luxemburg	0,00%		51%	
26.	Málta	0,00%		20%	
27.	Románia	0,00%		28%	
28.	Szlovénia	0,00%		38%	

Össességében tehát láthatjuk, hogy az Unió 28 országából 22-ben jelen vannak a mainstream politikan kívüli euroszkeptikus pártok. A legerősebbek az Egyesült Királyságban, Görögországban, Lengyelországban és Dániában. Lényegében sem földrajzi, sem gazdasági, sem pártrendszerbeli egyértelmű oka nem látható az euroszkeptikus pártok erősödésének, sőt, számos igen euroszkeptikus lakosságú országban nincs is meghatározó EU-kritikus párt. Ugyanakkor, egyértelműen látható, hogy nem elszigetelt, hanem az egész kontinensre kiterjedő trendről van szó. Ezt mutatja, hogy 207 főre nőtt az euroszkeptikus pártok által delegált képviselők száma az új Európai Parlamentben, és ebből 71 fő kifejezetten EU-ellenes parlamenti képviselő. Az Unióból való kilépés támogatása azonban mind a polgárok, mind a politikai erők körében továbbra is elszigetelt gondolat.

A 28 európai uniós országból négyben váltak a legerősebb erővé az euroszkeptikusok, további hatban pedig a második legnépszerűbbek. Mindez nemcsak tovább gyengítette a szociáldemokraták pozícióit számos országban, de elkezdte veszélyeztetni a konzervatív jobboldalt is. A mérsékelt jobboldal 2009-ben még 18 országban volt a legjelentősebb erő, ma már „csak” 14-ben az. A mérsékelt baloldalnak 7 országban még az első három helyezett közé sem sikerült bejutnia.

4. Az euroszkepticizmus kategóriái

Az alábbiakban igyekszünk az egyértelműen euroszkeptikus csoportokat oly módon kategorizálni, hogy ne egy homályos massa legyen az EP-ben megmutatkozó euroszkepticizmus, hanem elváljanak egymástól a főbb választóvonalak az euroszkeptikus táboron belül. Aki ugyanis arra számít, hogy ilyen masszív euroszkeptikus tábor mellett minden integrációs projekt egy legalább 25-30%-os ellenállásba fog ütközni az Európai Parlamentben, az téved: bizonyos jellegű előrelépések, mint például a nagyobb mértékű demokratikus elszámoltathatóság vagy a transzparencia, számíthatnak az euroszkeptikus tábornak legalább egy részére.

A tanulmány során a Policy Solutions kizárólag azokat az euroszkeptikus pártokat vizsgálta, melyek nem a nagy, hagyományosan integrációpárti pártcsaládok tagjai. Így vizsgálatunk nem terjedt ki az Európai Néppárt, az Európai Szocialisták Pártja, az Európai Liberálisok és Demokraták, valamint az Európai Zöld Párt tagjaira. Tudjuk, hogy ezen nagy pártcsaládok tagjai között is lehetnek euroszkeptikus pártok – így a néppárti Fidesz-KDNP is annak számít -, de ezek a politikai erők ennek ellenére is a főszodorbba tartoznak, így vizsgálatuk kevésbé releváns az új típusú euroszkepticizmus megerősödésének megértéséhez.

A jobb áttekinthetőség érdekében egy négyponos skálán osztályoztuk és soroltuk be az euroszkeptikus pártokat, amelyben az 1-es a szkepticizmus legenyhébb formája, a 4-es pedig az EU projektjének a legerősebb elutasítása. A pártok nyilvánosan megfogalmazott álláspontja alapján az alábbiak szerint osztályoztuk:

1. kategória: Az Unió integrációjának és a saját ország abban történő részvételének alapvető támogatása, de annak oly módon történő finomítása, hogy abban jobban érvényesüljenek a demokrácia és a transzparencia elvei és/vagy bizonyos konkrét közpolitikai elképzelések, például szigorúbb pénzügyi, környezetvédelmi, stb. szttenderdek.

2. kategória: Alapvetően támogatja az uniós tagságot, de ellenzi a további integrációt és az EU-t a jelenleginél lazább közösségként képzei el, amely visszavesz bizonyos közösségi jogkörökből és szabályokból.

3. kategória: Jelentős fenntartásokkal elfogadja az uniós tagságot, de azt csak az EU jelentős reformjával, a jelenleginél jóval lazább keretek mellett tartaná közép- vagy

hosszútávon előnyösnek. Általában olyan konkrét követeléseket fogalmaz meg cserébe a tagság fenntartásának elfogadásáért, amelyek érvényesülése valójában kizárt és/vagy az Unió jelenlegi formájában történő megszűnését vonná maga után.

4. kategória: Azonnal és feltétel nélkül ki szeretné léptetni az adott tagországot az Unióból.

Emellett még két dimenzióban vizsgáltuk az euroszeptikus pártokat: azt néztük, hogy bal- vagy jobboldaliak-e, illetve, hogy szélsőségesnek minősülnek-e vagy sem. Mindegyik besorolás kapcsán ki kell emelnünk, hogy nincs egyetemesen elfogadott meghatározása egyik általunk használt kategóriának sem, biztos lehet helyenként vitatkozni a besorolással. A legkevésbé megfogható a szélsőség fogalma. Egyfelől ez egy olyan címke, amit az érintettek rendszerint elutasítanak, másfelől pedig nagyon relatív: a holland Szabadságpárt közép-európai szemmel több szempontból kifejezetten mérsékeltnek, sőt liberálisnak minősülne, hiszen a párt radikális bevándorlás- és iszlámellenességét pont a holland társadalom immár hagyományosnak mondható liberális értékeinek megvédésével indokolja. **A szélsőségesség meghatározásánál nem egy (egyébként nem létező) elfogadott nemzetközi sztenderdből indultunk tehát ki, hanem abból, hogy az adott pártok hogyan viszonyulnak a saját pártrendszerükben aktív többi párthoz.**

A másik problematikus pont az euroszepticismus megkülönböztetése az általunk használt skálán, főleg 2-es és 3-as szint, valamint kisebb mértékben az 1-es és 2-es szint között volt. **Általában könnyű besorolni azokat a pártokat, amelyek nemes egyszerűséggel azt mondják, hogy azonnal ki kell lépni az Unióból. Ezzel szemben viszont sokkal nehezebben meghatározhatók az árnyalatnyi különbségek azon pártok között, amelyek alapvetően maradnának, de egy lazább Uniót szeretnének (2) és amelyek adott esetben ugyan maradnának, de bizonyos feltételek nem teljesülése esetén reális opciónak tekintik a kilépést is (3).** Az utóbbi besorolást jelentősen nehezíti, hogy a pártok álláspontjai gyakran ingadoznak, és olykor igyekeznek homályosan megfogalmazni az EU-val kapcsolatos állásfoglalásaikat annak érdekében, hogy szélesebb szavazótábor tudjanak megszólítani. A Jobbik például jelentősen finomított a korábbi határozott kilépéspárti álláspontján, és most már elképzelhetőnek tartja, hogy például a földtörvény módosítása esetén uniós tag maradhasson Magyarország. Ám a valós szándékai - nem véletlenül - nehezen bogozhatóak ki az illékony nyilatkozatokból. Hasonló a helyzet a brit konzervatív pártnál, amely a határozott kilépéspárti UKIP sikere láttán bekeményített az EU-val szemben, és részben ködösen meghatározott reformokat sürget. Hogy mi az a pont, ahol a Tory-k valóra váltanák a fenyegetésüket és kilépnének, az korántsem egyértelmű, és így azt is nehéz megmondani, hogy végeredményben a 2-es vagy a 3-as kategóriába esnek-e.

A 2014-ben mandátumot szerzett 47 euroszeptikus párt besorolását az alábbi táblázat tartalmazza.

4. táblázat: Az Európai Parlamentbe jutott euroszkeptikus pártok besorolása

Szkepticizmus skála	Radikális szélsőbaloldal	Nem radikális szélsőbal	Mérsékelt jobboldal	Szélsőjobboldal
1. kategória		5 párt	2 párt	
2. kategória	1 párt	9 párt	15 párt	3 párt
3. kategória				5 párt
4. kategória	1 párt	1 párt	2 párt	3 párt

Több trend is kirajzolódik ezekből a számokból. Elsősorban az látszik, hogy még a radikálisabb baloldali pártok is jellemzően jóval kevésbé euroszkeptikusak, mint a jobboldali pártok. Mindössze két baloldali párt szorgalmazza a kilépést az Unióból, a görög kommunisták és a dán Népi Mozgalom az EU Ellen. A legtöbb egyéb euroszkeptikusnak minősített baloldali párt - beleértve a radikális Cseh és Morvaországi Kommunista Pártot - enyhébb változásokat, többnyire nagyobb demokráciát is szigorúbb szociális és/vagy környezetvédelmi intézkedéseket szorgalmaz. Ezek a pártok általában kaphatóak lennének arra, hogy nagyobb integrációt támogassanak például a szociális jogok vagy a piaci szabályozások terén, és ennek érdekében együtt szavazzanak a mérsékelt baloldali S&D frakcióval és a zöldekkel - persze a jelenlegi többségi viszonyok mellett többnyire lehetetlen lenne ennek a három frakciónak együtt elérniük bármilyen változást, hiszen még a liberálisok (ilyen témák kapcsán többnyire elérhetetlen) támogatásával sem lenne többségük az EP-ben.

A másik egyértelmű trend, hogy mind a baloldalon, mind a jobboldalon masszívan dominál az enyhe reformvágy a radikálisabb kilépési szándékokkal vagy megfontolásokkal szemben. Mind a baloldali, mind a mérsékelt jobboldali pártok esetében a legnagyobb csoportot az átalakított, reformált Unió hívei alkotják (2. kategória). A kilépésre (4-es a skálán), vagy akár az Uniót lényegében felszámoló reformokra (3-as) kevesen tartanak igényt.

Az tehát mindenképpen kiemelendő, hogy bár nyilvánvalóan jelentősen csökkent az EU integráció iránti lelkesedés az elmúlt években, történelmi távlatban az európai projekt átütő sikerét mutatja, hogy még mindig kevesen tudják elképzelni - vagy merik felvállalni - az Unió felszámolását, vagy országuk azon kívüli létét. Amennyiben ezen a ponton sikerül kifogni a szelet az euroszkeptikusok növekedésének vitorlájából, úgy az Unió ezzel a szintű szkepticizmussal némi kompromisszum árán meg fog tudni küzdeni. Pár kivételtől eltekintve egyelőre még az euroszkeptikusok körében sem látszik, hogy lenne alternatív elképzelés az európai közösséggel szemben. Nyilván az Európa-ellenes hullám nagy csalódás a korai 2000-es évek optimizmusa után, de ha nem másfél évtizedes viszonylatban

szemléljük az európai integrációt, hanem a kezdetétől, fél évszázados távlatban, akkor egyelőre kijelenthető, hogy az európai projekt a bámulatos földrajzi kiszélesedés mellett olyan mélységre is szert tett, amelyről ugyan sokan álmodhattak, de sokáig korántsem tűnt egyértelműnek, hogy elérhető lesz. Ez utóbbi vonatkozik számtalan európai intézményre és szabályra, a közös határoktól kezdve a közös pénznemen és központi bankon keresztül a szabad mozgáson át az - egyelőre inkább gyenge, de alakuló - adózási, szociális és környezetvédelmi szabályozásokra is.

5. táblázat: Az euroszeptikus európai parlamenti képviselők és kategorizálásuk (2014-)

Ország	Párt	Európai parlamenti frakció	Szavazatarány (2014)	Mandátumszám (2014)	Helyezés a választásokon	Euroszeptikus kategória (1-4)	Radikalizmus	Bal/jobb tengely
Ausztria	Freedom Party of Austria (Freiheitliche Partei Österreichs)	NA	19,72%	4	3.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	radikális	jobb
Belgium	Flemish Interest (Vlaams Belang)	NA	4,14%	1	10.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	radikális	jobb
Bulgária	Bulgaria bez Cenzura	ECR	10,66%	2	4.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	jobb
Ciprus	Progressive Party of Working People (Anorthotiko Komma Ergazomenou Laou)	GUE-NGL	26,98%	2	2.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	bal
Csehország	Party of Free Citizens (Strana svobodných občanů)	EFD	5,24%	1	7.	Azonnali kilépés (4)	nem radikális	jobb
Csehország	Communist Party of Bohemia and Moravia (Komunistická strana Čech a Moravy)	GUE-NGL	10,98%	3	4.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	radikális	bal
Csehország	Civic Democratic Party (Občanská demokratická strana)	ECR	7,67%	2	6.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	jobb
Dánia	People's Movement against the EU (Folkebevægelsen mod EU)	GUE-NGL	8,00%	1	6.	Azonnali kilépés (4)	nem radikális	bal
Dánia	Danish People's Party (Dansk Folkeparti)	ECR	26,60%	4	1.	Laza formában, lehetetlen követelmények mellett maradna (3)	radikális	jobb
Egyesült Királyság	UK Independence Party	EFD	26,77%	24	1.	Azonnali kilépés (4)	nem radikális	jobb
Egyesült Királyság	Sinn Féin	GUE/NGL	0,66%	1	9.	Európa párti, reformokkal (1)	nem radikális	bal
Egyesült Királyság	Conservative Party	ECR	23,31%	19	3.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	jobb
Egyesült Királyság	Democratic Unionist Party	NA	0,54%	1	10.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	jobb

Ország	Párt	Európai parlamenti frakció	Szavazatarány (2014)	Mandátumszám (2014)	Helyezés a választásokon	Euroszeptikus kategória (1-4)	Radikalizmus	Bal/jobb tengely
Egyesült Királyság	Ulster Conservatives and Unionists – New Force	ECR	0,35%	1	11.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	jobb
Finnország	Left Alliance (Vasemmistoliitto)	GUE-NGL	9,30%	1	5.	Európa párti, reformokkal (1)	nem radikális	bal
Finnország	Finns Party (Perussuomalaiset)	ECR	12,90%	2	3.	Laza formában, lehetetlen követelmények mellett maradna (3)	radikális	jobb
Franciaország	National Front (Front national)	NA	24,86%	23	1.	Laza formában, lehetetlen követelmények mellett maradna (3)	radikális	jobb
Franciaország	Left Front (Front de Gauche)	GUE-NGL	6,33%	3	6.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	bal
Görögország	Coalition of the Radical Left (Synaspismós Rizospastikís Aristerás)	GUE-NGL	26,60%	6	1.	Európa párti, reformokkal (1)	nem radikális	bal
Görögország	Golden Dawn (Chrysi Aygi)	NA	9,38%	3	3.	Azonnali kilépés (4)	radikális	jobb
Görögország	Communist Party of Greece (Kommounistiko Komma Elladas)	NA	6,07%	2	6.	Azonnali kilépés (4)	radikális	bal
Görögország	Independent Greeks (Anexartitói Ellines)	ECR	3,47%	1	7.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	jobb
Hollandia	Party for Freedom (Partij voor de Vrijheid)	NA	13,32%	4	3.	Azonnali kilépés (4)	radikális	jobb
Hollandia	Socialist Party (Socialistische Partij)	GUE-NGL	9,60%	2	5.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	bal
Hollandia	ChristianUnion (ChristenUnie/SGP)	ECR	7,67%	1	7.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	jobb
Hollandia	Reformed Political Party (SGP)	ECR	(7,67%) *pártszövetség részeként	1	(7.) *pártszövetség részeként	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	jobb
Horvátország	Patriotic Coalition (Croatian	ECR	(41,42%)	1	1.	Európa párti, reformokkal	nem radikális	jobb

Ország	Párt	Európai parlamenti frakció	Szavazatarány (2014)	Mandátumszám (2014)	Helyezés a választásokon	Euroszeptikus kategória (1-4)	Radikalizmus	Bal/jobb tengely
	Party of Rights dr. Ante Starčević)		*pártszövetség legkisebb tagjaként			*pártszövetség legkisebb tagjaként	(1)	
Irország	Sinn Féin	GUE-NGL	19,50%	3	2.	Európa párti, reformokkal (1)	nem radikális	bal
Lengyelország	Law and Justice (Prawo i Sprawiedliwość)	ECR	31,78%	19	2.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	jobb
Lengyelország	Congress of the New Right (Kongres Nowej Prawicy)	NA	7,15%	4	4.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	jobb
Lettország	National Alliance [Nacionālā Apvienība (TB/LNNK+VL)]	ECR	14,25%	1	2.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	jobb
Litvánia	Order and Justice (Tvarka ir teisingumas)	EFD	14,25%	2	4.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	jobb
Magyarország	JOBBIK	NA	14,67%	3	2.	Laza formában, lehetetlen követelmények mellett maradna (3)	radikális	jobb
Németország	The Left (Die Linke)	GUE-NGL	7,40%	7	4.	Európa párti, reformokkal (1)	nem radikális	bal
Németország	National Democratic Party of Germany (Nationaldemokratische Partei Deutschlands)	NA	1,00%	1	10.	Azonnali kilépés (4)	radikális	jobb
Németország	Alternative for Germany (Alternative für Deutschland)	ECR	7,10%	7	5.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	jobb
Olaszország	North League (Lega Nord)	NA	6,16%	5	4.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	radikális	jobb
Olaszország	Five Star Movement (Movimento a 5 Stelle)	EFD	21,16%	17	2.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	
Olaszország	The Other Europe (L'Altra Europa – Con Tsipras)	GUE-NGL	4,03%	3	6.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	bal
Portugália	Democratic Unitarian Coalition	GUE-NGL	12,69%	3	3.	Megtartaná az Uniót, de	nem radikális	bal

Ország	Párt	Európai parlamenti frakció	Szavazatarány (2014)	Mandátumszám (2014)	Helyezés a választásokon	Euroszeptikus kategória (1-4)	Radikalizmus	Bal/jobb tengely
	(Coligação Democrática Unitária)					laza szervezetként (2)		
Portugália	Left Bloc (Bloco de Esquerda)	GUE-NGL	4,56%	1	5.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	bal
Spanyolország	Plural Left [La Izquierda Plural (Izquierda Unida)]	GUE-NGL	(9,99%) *pártszövetség részeként	5	(3.) *pártszövetség részeként	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	bal
Spanyolország	Por la Democracia Social	GUE-NGL	7,97%	5	4.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	bal
Svédország	Sweden Democrats (Sverigedemokraterna)	EFD	9,70%	2	5.	Laza formában, lehetetlen követelmények mellett maradna (3)	radikális	jobb
Svédország	Left Party (Vänsterpartiet)	GUE-NGL	6,30%	1	7.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	bal
Szlovákia	The New Majority (Nová väčšina – dohoda)	ECR	6,83%	1	5.	Európa párti, reformokkal (1)	nem radikális	jobb
Szlovákia	Ordinary People and Independent Personalities (Obyčajní Ľudia a nezávislé osobnosti)	ECR	7,46%	1	4.	Megtartaná az Uniót, de laza szervezetként (2)	nem radikális	jobb

5. Euroszeptikus pártok a tagállamokban

Gyakran elhangzó kijelentés az európai parlamenti választások eredményének értelmezésekor, hogy egy „tét nélküli”, arányos szavazáson másképp döntenek a polgárok, mint az országgyűlési választásokon, így kevés relevanciával bír az euroszeptikusok erősödését mutató májusban született eredmény. Ezért **megvizsgáltuk, hogy az EP-választások előtti két évben, mely európai uniós tagállamokban tartottak választásokat, és azokon milyen eredményt értek el az euroszeptikusok.**

A májusi EP-választást megelőző bő két évben – 2012-ig visszamenően – 11 európai uniós tagállamban tartottak nemzeti törvényhozási választásokat is. Az euroszeptikus pártok a legutóbbi hazai választási szereplését a 2014-es európai parlamenti választáson elért eredményükkel összevetve képet kaphatunk arról, hogy hol erősödtek az EU-ellenes, illetve -kritikus pártok. Mivel a 4 vagy 5 éves parlamenti ciklusok során jelentős változások állhatnak be a pártpreferenciákban ezért csak azokat az országokat vizsgáltuk, ahol az elmúlt két és fél évben – tehát a most lezáruló EP ciklus második felében – tartottak parlamenti választásokat.

Ausztriában 2013-ban tartottak törvényhozási választásokat, ahol a szélsőjobboldali Szabadságpárt (FPÖ) 20,5%-os eredményt ért el, viszonylag magas, 74,91%-os részvétel mellett. Ezzel az eredményével az FPÖ a harmadik helyen futott be, a szociáldemokraták és a Néppárt mögött. Egy évvel később, az EP-választáson hasonlóan jó eredményt értek el, a szavazatok 19,72%-át szerezték meg az európai voksoláson, azaz alig egy százalékpontot rontottak otthoni eredményükhöz képest. A párt az EP-választáson is meg tudta tartani harmadik helyét az osztrák pártok között, bár a választási részvétel jóval alacsonyabb, 45,7%-os volt.

Belgiumban 2014-ben egyszerre rendezték meg a parlamenti, a tartományi és az európai parlamenti választásokat is, 89,45%-os részvétel mellett. A parlamenti választáson a radikális Flamand Érdek (Vlaams Belang, VB) mindössze 3,7%-os eredményt ért el, a belga pártok közül a 9. legtöbb szavazatot kapták. Az európai parlamenti voksoláson fél százalékponttal nagyobb arányú támogatottságra tett szert a VB, amely a voksok 4,14%-át kapta ezúttal. A pártversenyben azonban itt egy helyet rontott a párt, a 10. helyen végzett a belga EP-választáson.

Csehországban 2013-ban tartottak legutóbb országgyűlési választást, amin a választásra jogosultak 59,48%-a vett részt. Az euroszeptikus pártok közül jól szerepelt a Cseh és Morvaország Kommunista Pártja (KSČM), a szélsőbaloldali politikai erő a cseh választók közel 15%-ának bizalmát szerezte meg. A szintén Európa-kritikus Civil Demokrata Párt (ODS) a voksok 7,7%-át kapta, és a 2009-ben létrejött Szabad Polgárok Pártja (Svobodní) is kapott 2,46%-nyi szavazatot, ám az 5%-os küszöb miatt a törvényhozásba nem jutott be a szervezet. Így összességében a cseh euroszeptikus politikai erőkre szavazott a csehek több

mint 20%-a. Az EP-választások alkalmával valamivel gyengébben szerepeltek a cseh euroszeptikusok, ugyanakkor a választás szinte teljes érdektelenségbe fulladt, mivel a választók alig 20%-a járult az urnákhoz. A kommunisták 11%-os eredményükkel csaknem négy százalékponttal kevesebb szavazatot kaptak idén májusban. Az ODS ugyanakkor szinte pontosan megismételte egy évvel korábbi eredményét, a Szabad Polgárok Pártja ugyanakkor sikert könyvelhetett el, hiszen megduplázták az otthoni választáson elért eredményüket, amivel az 5%-os küszöb fölé kerültek, így egy EP-képviselői helyet sikerült megszerezniük.

Franciaországban a 2012-es választáson, 57,23%-os részvételi arány mellett a szélsőjobboldali Front National (FN) a szavazatok 13,6%-át szerezte meg, amivel a Marine Le Pen vezette erő a harmadik leglátogatottabb francia párttá vált. A másik euroszeptikus francia párt, a szélsőbaloldali Baloldali Front (Front de Gauche, FG) a szavazatok 6,9%-át szerezte meg, a negyedik helyre befutva. A francia választási rendszer sajátosságai miatt ugyanakkor az FG örülhetett jobban, hiszen ők 10 képviselőt küldhettek a nemzetgyűlésbe, míg a Nemzeti Front – csaknem kétszer ekkora szavazataránnyal – mindössze két képviselői helyhez jutott. A 43,5%-os részvételt hozó európai parlamenti voksoláson a Front National jelentős erősödést produkálva (csaknem megduplázódott a pártra adott voksok aránya), a szavazatok negyedét begyűjtve nyerte meg a francia EP-választást. A Baloldali Frontnak ugyanakkor nem sikerült erősödnie, és mintegy fél százalékpontot veszítve, 6,33%-os listás eredménnyel a hatodik helyen végzett.

Görögország két alkalommal is az urnák elé járult 2012-ben. A második alkalommal a görög választópolgárok 62,5%-ának megjelenése mellett megrendezett országgyűlési választáson négy euroszeptikus párt is mandátumot szerzett. A radikális baloldali SYRIZA a voksok több mint negyedét megszerezve, 26,9%-os eredményével a görög parlament második legerősebb pártjává vált. A Független Görögök (ANEL) pártja 7,5%-os támogatottságot kapott, amivel a negyedik helyen végzett. Hasonló eredménnyel, 6,9%-os szavazati aránnyal jutott parlamentbe a szélsőjobboldali Arany Hajnal is, de mandátumot szerzett a Görög Kommunista Párt is, amely a szavazók 4,5%-ának bizalmát nyerte el. Így a gazdasági válság által sújtott országban az összes szavazat közel felét kapták az Európai Unióval szemben kritikus politikai erők. Két évvel később, az EP-választáson a SYRIZA-nak sikerült megismételnie korábbi eredményét, mivel mindössze 0,3 százalékponttal kapott kevesebb szavazatot, amivel a leglátogatottabb görög párttá vált. Az Arany Hajnal és a kommunisták ezzel szemben még növelni is tudták támogatottságukat. A neonáci eszméket követő pártot a görögök 9,38%-a, a szélsőbaloldali pártot pedig 6,07% választotta, ami 2,48, illetve 1,57 százalékpontos növekedést jelent. Előbbi párt ezzel a harmadik legerősebb párttá vált, a kommunisták viszont csak a hatodik helyen végeztek. A görög euroszeptikusok közül egyedül a Független Görögök támogatottsága csökkent jelentősen, a párt ugyanis elvesztette szavazóinak több mint felét, így szavazótáboruk 7,5%-ról 3,47%-ra esett vissza.

Hollandiában 2012-ben volt a legutóbbi parlamenti választás, amelyen a választók 74,6%-a vett részt. A választáson – Görögországhoz hasonlóan – négy euroszeptikus pártnak

sikerült mandátumot szereznie. A szélsőjobboldali Szabadságpárt (PVV) a szavazatok 10,1%-ával a harmadik legátogatottabb holland párttá vált. A Szocialista Párt (SP) ezzel nagyjából megegyező, 9,6%-os szavazataránnyal végzett a negyedik helyen. 3,1%-os, illetve 2,1%-os eredményével mandátumot szerzett még a Keresztény Unió és a Politikai Reformpárt (SGP) is. Hollandiában tehát minden negyedik választó euroszeptikus pártra adta szavazatát. A májusi európai parlamenti választáson, ahol a részvételi arány mindössze 37%-os volt, összességében tovább erősödtek az EU-val szemben kritikus politikai erők. A PVV három százalékponttal jobb eredményt ért el, 13,32%-os szavazatarányával ezúttal is a harmadik legerősebb holland pártként szerepelt. A Szocialista Párt tizedszázalékos pontossággal megismételte a két évvel korábbi hazai eredményét. A Keresztény Unió és a Politikai Reformpárt együtt indult az EP-voksoláson, és 7,67%-os eredményt értek el együtt, ami közel 2,5 százalékponttal jobb eredmény, mint a két párt két évvel ezelőtti összesített szavazataránya.

Litvániában 2012-ben tartottak országgyűlési választást 52,93%-os részétel mellett, melyen két euroszeptikus párt tudott képviselői helyeket szerezni. A Rend és Igazságosság (TT) 7,3%-ot kapott a választóktól, ami ugyan csak a hatodik helyre volt elegendő, ám a párt kormányzati pozícióba került egy négypárti koalíció tagjaként. A Litván Parasztok és Zöldek Uniója (LVŽS) 3,9%-os eredményével pedig szintén mandátumot szerzett, bár eredményének megfelelően nem vált jelentős tényezővé a litván törvényhozásban. Az Európai Parlament képviselőinek megválasztásakor mindkét párt erősíteni tudta pozícióit. A Rend és Igazságosság megkétszerezte szavazóinak arányát, 14,25%-os listás eredményével a negyedik legerősebb litván pártként jutott uniós képviselői helyekhez. Az LVŽS is jelentős mértékben tudta növelni szavazatarányát, rájuk a litvánok 6,61%-a voksolt idén májusban. A választáson az arra jogosultak kevesebb mint fele, 44,91%-uk vett részt.

Magyarországon telt el a legrövidebb idő - Belgiumot leszámítva, ahol egyszerre került lebonyolításra a nemzeti és az európai parlamenti választás – a parlamenti és az EP-választás között. Míg azonban az országgyűlési választáson a választók 61,73%-a vett részt, addig az EP-voksoláson ennek kevesebb, mint fele, mindössze 28,92%. A szélsőjobboldali Jobbik az április eleji országgyűlési választáson minden ötödik voksoló szavazatát megszerezve, 20,3%-os listás eredménnyel a harmadik legerősebb pártként szerepelt. Hat héttel később, a májusban, jóval alacsonyabb részvétel mellett megtartott EP-választáson jelentősen kisebb arányú szavazatot szerzett a párt, 14,67%-os szavazataránya gyakorlatilag az öt évvel korábbi uniós választási eredményének felelt meg. Ezzel a Jobbik támogatottsága csökkent a legnagyobb mértékben azon euroszeptikus pártok közül, melyek az utóbbi két és fél évben hazájukban is megmérettették magukat parlamenti választáson. Bár összességében jelentősen csökkent a Jobbik támogatottsága, ezzel együtt átvette a második helyet az MSZP-től a kormányzó Fidesz-KDNP mögött, ehhez azonban jórészt hozzájárult a Magyar Szocialista Párt még a vártnál is gyengébb, alig 11%-os eredménye.

Németországban 2013-ban tartottak szövetségi parlamenti választásokat, a választópolgárok 71,5%-ának részvételével. Ezen a választáson három euroszkeptikusnak tekinthető párt vett részt. Közülük a Die Linke szerepelt a legjobban, a választók 8,6%-ának bizalmát elnyerve. A másik két EU-kritikus pártnak ugyanakkor nem sikerült átlépnie a bejutási küszöböt: az Alternatíva Németországnak (AfD) 4,7%-ot, a Német Nemzeti Demokrata Párt 1,3%-os eredmény ért el. Az európai parlamenti választáson jóval alacsonyabb volt a választási részvétel, ami nem érte el az 50%-ot (47,9%). A Die Linke valamivel gyengébben szerepelt, a választók 7,4%-a szavazott a baloldali pártra. Az AfD ezzel szemben erősödött, 4,7%-ról 7,1%-ra tudták növelni támogatottságukat. A nemzeti demokraták viszont nem tudták elérni még az országos választáson is igen alacsony 1,3%-os szavazati arányt, ezúttal csupán 1% szavazott a szélsőséges pártra. Az arányos választási rendszer miatt ugyanakkor egy mandátumot így is sikerült megszereznie a szervezetnek.

Olaszország 2013-ban választott legutóbb parlamenti képviselőket, a választók 75,19%-ának részvételével. Az Európai Unióval szemben kritikus pártok közül az 5 Csillag Mozgalom és az Északi Liga szerepelt ezen a választáson, előbbi párt a voksok negyedét (25,6%) megszerezve a legtámogatottabb olasz párt volt, az Északi Liga pedig a szavazók 4,1%-ának szavazatát kapta. Az EP-választáson – 60%-os részvétel mellett – néhány százalékponttal gyengébben teljesített az 5 Csillag Mozgalom, de 21,16%-os eredményével így is a második helyen végzett a párt. Az Északi Ligának sikerült új szavazókat megszólítania, ami által két százalékponttal növelni tudta támogatottságát, 6,16%-os szavazati arányt elérve.

Szlovákiában 2012-ben tartották a legutóbbi parlamenti választásokat, amelyen 59,11% volt a részvételi arány. Az euroszkeptikus Egyszerű Emberek és Független Személyiségek (OĽaNO) a leadott listás szavazatok 8,6%-át szerezte meg, ezzel a harmadik helyen végzett a párt. A májusi európai parlamenti voksoláson hasonló, bár valamivel kisebb arányú szavazatot kapott az OĽaNO, a szlovákiai szavazatok 7,46%-át begyűjtve, amivel a negyedik legtámogatottabb párt lett. A szlovák EP-választás rekord alacsony, 13%-os részvétel mellett került lebonyolításra.

6. táblázat: Az euroszkeptikus pártok választási eredményei az egyes tagállamokban (2012-2014)

Ország	Euroszeptikus pártok	Választás éve	Szavazat-arány a nemzeti választásokon	EP-eredmény (2014)	Különbség a nemzeti és az európai eredmény között
Ausztria	Freedom Party of Austria (Freiheitliche Partei Österreichs)	2013	20,50%	19,72%	-0,78 százalékpont
Belgium	Flemish Interest (Vlaams Belang)	2014	3,70%	4,14%	0,44 százalékpont

Ország	Euroszkeptikus pártok	Választás éve	Szavazatarány a nemzeti választásokon	EP-eredmény (2014)	Különbség a nemzeti és az európai eredmény között
Csehország	Communist Party of Bohemia and Moravia (Komunistická strana Čech a Moravy)	2013	14,90%	10,98%	-3,92 százalékpont
Csehország	Civic Democratic Party (Občanská demokratická strana)	2013	7,70%	7,67%	-0,03 százalékpont
Csehország	Party of Free Citizens (Strana svobodných občanů)	2013	2,46%	5,24%	2,78 százalékpont
Franciaország	National Front (Front national)	2012	13,60%	24,86%	11,26 százalékpont
Franciaország	Left Front (Front de Gauche)	2012	6,90%	6,33%	-0,57 százalékpont
Görögország	Coalition of the Radical Left (Synaspismós Rizospastikís Aristerás)	2012	26,90%	26,60%	-0,30 százalékpont
Görögország	Independent Greeks (Anexartitoi Ellines)	2012	7,50%	3,47%	-4,03 százalékpont
Görögország	Golden Dawn (Chrysi Aysi)	2012	6,90%	9,38%	2,48 százalékpont
Görögország	Communist Party of Greece (Kommounistiko Komma Elladas)	2012	4,50%	6,07%	1,57 százalékpont
Hollandia	Party for Freedom (Partij voor de Vrijheid)	2012	10,10%	13,32%	3,22 százalékpont
Hollandia	Socialist Party (Socialistische Partij)	2012	9,60%	9,60%	0,00 százalékpont
Hollandia	ChristianUnion (ChristenUnie/SGP)	2012	3,10%	7,67%	4,57 százalékpont
Hollandia	Reformed Political Party (SGP)	2012	2,10%	7,67%	5,57 százalékpont
Litvánia	Order and Justice (Tvarka ir teisingumas)	2012	7,30%	14,25%	6,95 százalékpont
Litvánia	Lithuanian Peasant and Greens Union (Valstiečių ir žaliųjų sąjunga)	2012	3,90%	6,61%	2,71 százalékpont
Magyarország	JOBBIK	2014	20,30%	14,67%	-5,63 százalékpont

Ország	Euroszkeptikus pártok	Választás éve	Szavazatarány a nemzeti választásokon	EP-eredmény (2014)	Különbség a nemzeti és az európai eredmény között
Németország	The Left (Die Linke)	2013	8,60%	7,40%	-1,20 százalékpont
Németország	Alternative for Germany (Alternative für Deutschland)	2013	4,70%	7,10%	2,40 százalékpont
Németország	National Democratic Party of Germany (Nationaldemokratische Partei Deutschlands)	2013	1,30%	1,00%	-0,30 százalékpont
Olaszország	Five Star Movement (Movimento a 5 Stelle)	2013	25,60%	21,16%	-4,44 százalékpont
Olaszország	North League (Lega Nord)	2013	4,10%	6,16%	2,06 százalékpont
Szlovákia	Ordinary People and Independent Personalities (Obyčajní Ľudia a nezávislé osobnosti)	2012	8,60%	7,46%	-1,14 százalékpont

Össességében látható, hogy azon 11 ország közül, amelyben az elmúlt két évben tartották a parlamenti választást, hat országban (Ausztria, Csehország, Görögország, Magyarország, Olaszország, Szlovákia) kevesebb, ötben (Belgium, Franciaország, Hollandia, Németország, Litvánia) több szavazatot kaptak arányaiban az euroszkeptikus pártok az európai parlamenti választáson, mint a nemzeti választásokon. Az elmúlt két évben 11 euroszkeptikus pártnak a támogatottsága csökkent, 12-nek pedig nőtt. A legnagyobb növekedést a francia, holland és litván euroszkeptikus pártok produkálták, míg a legnagyobb vesztes a magyar Jobbik a maga 5,6 százalékpontos csökkenésével. Azaz egyáltalán nem igazolható az a tétel, miszerint az euroszkeptikusok az európai parlamenti választásokon általánosságban jobban szerepelnének, mint a „tétellel rendelkező” országgyűlési választásokon. Az euroszkeptikus pártok erősödése ezért semmiképpen sem tekinthető egy egyszeri, villanásszerű sikernek.

6. Euroszkeptikusok lehetőségei az Európai Parlamentben

Ahogy a korábbi fejezetekből kirajzolódott, az Európai Parlamentbe bejutó euroszkeptikus pártok igen sokfélék. Nem képeznek egységes politikai erőt, hiszen az európai integráció kritikusai, illetve ellenzői között a szélsőbal és szélsőjobb mellett mérsékelt, konzervatív vagy zöld orientációjú erőket is találunk. **Ez a sokszínűség alapvetően meghatározza az EU irányában kritikus pártok együttműködési lehetőségeit, valamint európai parlamenti mozgásterét is.**

A pártidentifikációbeli és az ideológiai, elvbeli különbségek már a frakcióalakítási tárgyalások, egyeztetések során felszínre kerültek. Az unióellenes, illetve EU-kritikus politikai erők szempontjából az egyik legfontosabb kérdés az, hogy tudnak-e hatékonyan együttműködni, önálló képviselőcsoportot létrehozni az Európai Unió közvetlenül választott testületében. Amennyiben egy pártcsoportnak sikerül parlamenti frakciót alakítania, úgy nem csak több felszólalási lehetőséghez, illetve parlamenti tisztségekhez juthatnak, hanem pénzügyi szempontból is kedvezőbb elbírálás alá esik a pártszövetség, vagyis számos előnnyel jár a képviselőcsoport megalakítása az Európai Parlamentben. **Ehhez a jelenlegi szabályozás szerint minimálisan 25 képviselő szükséges, továbbá kitétel, hogy a frakcióban legalább hét tagállam képviselőinek kell helyet foglalniuk.**

A 2014. június 24-i frakcióalakítási határidőig a fő profilként nem euroszkeptikus, ám több EU-kritikus pártot is a sorai között tudó konzervatív **Európai Konzervatívok és Reformerek (ECR)** és a baloldali **Európai Baloldal/Északi Zöld Baloldal (GUE/NGL)** tudott frakciót alakítani a nem fősodorba tartozó alakulatok közül. Az előzőek mellett ugyanakkor – a korábbi ciklushoz hasonlóan – ismét megalakulhatott a **Szabadság és Demokrácia Európája (EFD)** képviselőcsoport is 48 fővel a brit UKIP vezetésével, így egy **kifejezetten euroszkeptikus frakciója lesz a jelenlegi állás szerint az új EP-nek.** A Nigel Farage vezette **UKIP 24 képviselőjéhez az Olasz 5 Csillag Mozgalom 17 képviselővel, a litván Rend és Igazságosság, a Svéd Demokraták 2-2, a Cseh Szabad Polgárok Pártja és a lett Parasztunió 1-1 képviselője csatlakozott.** A frakció létrejöttéhez azonban szükség volt egy, a Marine Le Pen-féle francia Nemzeti Frontot elhagyó független képviselő, Joelle Bergeron csatlakozására is.

Az euroszkeptikus, ám nem szélsőséges, illetve radikális pártokat tömörítő EFD mellett kudarcba fulladt egy másik, radikálisabb EU-ellenes képviselőcsoport megalakulása. Ennek összehívására a Marine Le Pen névvel fémjelzett francia Nemzeti Front és a Geert Vilders-féle holland Szabadságpárt tett kísérletet. A frakció megalakítását megnehezítette, hogy több mérsékelt, ám euroszkeptikus párt – így a brit UKIP – eleve kizárta a velük való szövetségekötés lehetőségét, mivel számukra túl szélsőséges az említett pártok ideológiája. A francia és holland euroszkeptikusokat ugyanakkor az osztrák

Szabadságpárt, a belga Flamand Érdek, illetve az olasz Északi Liga is támogatta, ám a szintén potenciális partner Svéd Demokraták végül az EFD formációhoz csatlakoztak. Egy másik lehetséges partnertől, **a lengyel Jobboldali Kongresszus párt részvételétől pedig elzárkóztak a francia és holland szervezők, valószínűleg a párt vezetőjének antiszemita és nőellenes nézetei miatt.** A fennmaradó euroszeptikus pártok, így például a magyar Jobbik, vagy a görög Arany Hajnal pedig még a lengyel párttól is radikálisabb és kirekesztőbb nézeteik miatt eleve nem jöhettek szóba az egyébként bevándorló-ellenes holland és francia pártok számára, mint politikai szövetségesek.

A harmadik lehetséges euroszeptikus formáció magját éppen ezek az idegenellenes, kirekesztő és lényegében újnáci eszméket valló szélsőjobboldali pártok alkothatták volna, ám erre reális esély a kevés számú párt és képviselőjük miatt csak további, kevésbé radikális euroszeptikus pártok bevonásával lett volna lehetőség. **A Jobbikhoz és a görög szélsőségesekhez, illetve a német Nemzeti Demokrata Párthoz hasonló pártokkal való együttműködést egyetlen európai euroszeptikus politikai szervezet sem vállalta, mivel az előbbieket által vallott nézetek még számukra is elfogadhatatlanok.**

Az euroszeptikus pártok mérsékelt frakcióalakítási sikere is rávilágít arra, hogy az Európai Unió kritikussai mennyire heterogén közösséget alkotnak. Az Uniót elutasító, illetve kritizáló, ám radikálisnak nem igazán nevezhető pártokat tömörítő Szabadság és Demokrácia Európája képviselőcsoport pártjai nem hajlandóak szövetkezni a szerintük szélsőséges Nemzeti Fronttal, Flamand Érdekekkel és az ezekhez közel álló, bevándorló- és idegenellenes szélsőjobboldali euroszeptikus pártokkal. Ám még ez utóbbi pártok is elutasítják a még tőlük is jobbra álló, kirekesztő, antiszemita és szélsőséges európai szélsőjobboldali pártokkal való együttműködést.

Mindez ugyanakkor a jelenlegi helyzetet tükrözi, a most kezdődő ötéves ciklus során még változhat az euroszeptikus pártok helyzete. **A Le Pen és Vilders vezette európai szélsőjobb pártok nem tettek le frakcióalakítási szándékukról. Elképzelhető, hogy a jövőben egy-két euroszeptikus képviselő átcsábításával újra megkísérlik a parlamenti frakció létrehozását.** Erre a lehetőségre épp az EFD megalakulása jelenti az élő példát, amely csak úgy tudott létrejönni, hogy egy francia nemzeti frontos képviselő kilépett pártjából, és független képviselőként – megváltozott politikai nézeteire hivatkozva – csatlakozott a brit függetlenségek által dominált csoportosuláshoz. A francia politikusnő példája egyúttal arra is utal, hogy nem csupán a különböző EU-kritikus pártok között, hanem a pártokon belül, az egyes képviselők között is lehetnek ideológiai különbségek, melyek a ciklus folyamán előkerülhetnek, és ezáltal új dinamikát hozhatnak az euroszeptikus pártok közötti erőviszonyokba. **A képviselő(k) átülése jelezhet egy olyan irányt is, hogy a radikális pártok színeiben mandátumot szerzett egyes képviselők elkezdjenek konszolidáltabbakká, moderáltabbakká válni, bizonyos ügyekben mérsékeltebb**

álláspontot képviselni, ami szintén érdekes helyzetet teremthet az európai integráció kritikusaik sorai között.

A Jobbik és a hozzá hasonló szélsőségesen jobboldali pártok lehetőségei, illetve mozgástere még ebben a viszonylag tagolt, ellentmondásos erőterben is igen korlátozott. A párt nézetei még az európai szélsőjobboldali pártok többsége számára is szélsőségesek és elfogadhatatlanok, így nem csak az EFD képviselőcsoport pártjai, hanem még a náluk radikálisabb euroszeptikus pártok sem vállalnak értékközösséget a magyar szélsőjobboldali párttal.

Egy esetleges ismételt frakcióalakítási kísérletnél is igen csekély annak az esélye, hogy a Nemzeti Front vezette európai szélsőjobboldali pártok tárgyalóasztalhoz ülnének a Jobbikkal. Ezt már az első körben elvetették az említett pártok, valamint a lengyel Jobboldali Kongresszus párttal, annak vezetőjének nézetei miatt meghiúsult együttműködési megállapodás is azt erősíti, hogy az európai szélsőjobboldali pártok számára fontosabb a saját maguk állította elvi távolságtartás a szélsőségesen kirekesztő nézeteket hirdető pártoktól, mint a parlamenti frakciójuk megléte. Így a Jobbiknak és a hozzá hasonló görög Arany Hajnalnak, illetve a német Nemzeti Demokrata Pártnak nincs is zsarolási potenciálja az európai euroszeptikus szélsőjobb frakcióalakítási törekvéseinél. Az pedig gyakorlatilag elképzelhetetlen, hogy ez a néhány szélsőséges erő önálló képviselőcsoportot legyen képes létrehozni a ciklus folyamán bármikor is.

Ha megnézzük mindezt a számok tükrében, akkor látjuk, hogy összesen 58 szélsőséges képviselő ül az Európai Parlamentben. Ezek azok a képviselők, akik nem egyszerűen euroszeptikusok vagy EU-ellenesek, hanem kifejezetten xenofób, rasszista, antiszemita nézeteket vallanak és/vagy szélsőségesen rendszerellenesek. Ezen 58 képviselő közül 5 képviselő baloldali, így a 3 jobbikos képviselőnek már csak 50 potenciális szövetségese lehet tíz különböző országból. **Ugyanakkor a Jobbik kivételével csak a görög és a német szélsőjobb nevezhető kelet-európai értelemben szélsőségesnek, a másik 46 képviselő inkább a Front National típusú bevándorlás-ellenes populista párt, amely számára a Jobbik vállalhatatlan.**

Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a Jobbik és a hozzá hasonló szélsőséges pártok atipikusak és kilógnak az európai értelemben vett euroszeptikus szélsőjobboldali pártok táborából. Erre a néhány pártra tehát valószínűleg a politikai elszigetelődés vár a következő időszakban, ami jelentősen csökkenti ezen pártok érdekérvényesítő képességét. **Az ugyanakkor szinte biztosra vehető, hogy számos kérdésben az euroszeptikusokkal együtt fog szavazni a Jobbik, ennél szorosabb együttműködés azonban nem várható az ugyanazon politikai pólushoz tartozó, ám igen eltérő nézeteket valló felek között.**

7. Hat állítás az euroszeptikus hullámról

Az előző fejezetekben áttekintett adatok, kategorizálások és elemzések alapján 6 állítást érdemes megfogalmazni konklúzióként az euroszeptikus hullámról:

1) A jobb- és a baloldali euroszepticismus megerősödése Európa-szintű jelenség

Az első és legfontosabb, hogy bár nem lehet egy európai szinten teljesen kiegyenlített folyamatról beszélni, de az biztos, hogy szinte egész Európában megjelenő fejlemény az euroszepticismus megerősödése. **Az európai parlamenti választásokra átfogóan mindig is jellemző volt a protest szavazatok viszonylag magas aránya**, de ezek - például az önkormányzati és regionális választásokhoz hasonlóan – **régebben többnyire (azaz nem kizárólag) a mindenkori fősodorbeli ellenzék támogatásában nyilvánultak meg.** Így a protest szavazatok is általában inkább a "rendszeren" belül maradtak és jellemzően nem eredményezték rendszerkritikus pártok olyan szintű megerősödését, hogy azok megelőzték volna a fősodorbeli pártokat, és főleg nem a pártrendszerek egészének átalakulását, ami most egyes EU országokban (például Franciaországban) jól megfigyelhető. **Az euroszeptikusok jelenléte 22 országban és megosztott harmadik helyük egy képzeletbeli európai éremtáblázaton mutatja a jelenség súlyát. Ezt támasztja az is alá, hogy a nemzeti választásokon sem szerepelnek tendenciózusan rosszabbul ezek a pártok, mint az európai parlamenti választásokkor.**

A 2014-ben leköszönő Európai Parlamentben a négy „méréselt” ideológia (néppártiak, szociáldemokraták, liberálisok, zöldek) képviselői a parlamenti helyek 80 százalékát birtokolták. Ez arány 2014-ben felálló új Parlamentben is csak 73 százalékra csökken. **Tehát a fősodorbeli pártok továbbra is jelentős többséggel rendelkeznek még akkor is, ha folyamatosan veszítenek erejükből.**

2) Az euroszeptikus és populista pártok alapjaiban alakíthatják át számos ország pártrendszerét

Számos ország pártrendszerében jelentős átalakulás nyilvánul meg az európai parlamenti választás eredményében. Több országban is olyan párt végzett első vagy második helyen, amely nem fogadja el az uralkodó politikai konszenzust. Ezeknek a mérsékelt szárnya csak az európai konszenzust utasítja el, illetve reformálná meg jelentős mértékben, de egy része a liberális demokrácia alapvető, elfogadott értékeit, illetve azok egy részét kérdőjelezi meg.

Sem Franciaországban, sem Dániában, sem az Egyesült Királyságban, sem pedig Görögországban nem fordult eddig elő, hogy a fősodoron kívüli politikai erő végzett az első helyen egy országos választáson. Ráadásul Franciaországban és Dániában a jobboldali euroszkeptikusok tetemes tábora kiegészül egy jóval kisebb, de azért jelentős szélsőbalos EU-ellenes táborral is, míg Görögországban a baloldali euroszkeptikus erő mellett egy szélsőjobboldali euroszkeptikus erő, a hírhedt Aranyhajnal is komoly eredményt ért el. Így az euroszkeptikus pártok eredménye összesen mindhárom esetben meghaladja a 30%-35%-ot. Ez persze eltörpül a brit eredmény mellett, ahol a győztes UKIP mellett az euroszkeptikus Konzervatívok és Reformerek frakciójában helyet foglaló, és egyre intenzívebben EU-ellenes felfogást valló fősodorbéli konzervatívokkal együtt 50% feletti támogatást kaptak az euroszkeptikus erők. Mindazonáltal a brit eredmény csak az európai integráció dimenziójában súlyos probléma, nem erősödtek meg olyan szélsőséges erők, amelyek a liberális demokráciát vagy az alkotmányos alapértékeket veszélyeztetnék.

3) A trend elsősorban valójában az euroszkepticizmus és populizmus erősödése. Nem a szélsőjobboldal lett izmosabb!

Lényeges egymástól elkülöníteni a szélsőjobboldal megerősödését és az euroszkepticizmus általános jelenségét, amelyet sokan időnként hajlamosak összemosni. 2009 óta nézve a szélsőjobb látványos megerősödése sokkal kevésbé összeurópai, mint inkább pár országra jellemző folyamat. **Kifejezetten nagyszabású előretörésre a szélsőjobboldalon elsősorban a Dán Néppárt (15,30%-ról 26,60%-ra) és a francia Front National esetében (6,30%-ról 24,86%-ról) beszélhettünk, amelyek első helyen végeztek a választásokon.** Máshol tartotta erős pozícióit a szélsőjobb, de csak csekély mértékben vagy egyáltalán nem erősödött meg (pl. Finnország, Ausztria, Magyarország, Hollandia, Litvánia). Görögországban ugyan megerősödött és egyúttal radikalizálódott a szélsőjobboldal, de messze van az előbb említett, vezető szélsőjobboldali pártok helyzetétől. **Számos országban látható vereséget szenvedett a szélsőjobb:** a belga flamand párt, a Vlaams Belang 9,85%-ról 4,14%-re és az olasz Északi Liga 10,20%-ról 6,16%-ra esett vissza, a szlovák Nemzeti Párt labdába sem rúgott. Eltűnt a bolgár Ataka (2009: 12%), a román Romania Mare (2009: 8,65) és a Brit Nemzeti Párt (2009: 6,20%). A szélsőségesek persze nem mindig azért erősödtek, mert eltűntek a szélsőjobboldali szavazók, hanem részben azért, mert mérsékeltebb populista erők elvették előlük a lehetőséget: erre talán a legjobb példa a brit UKIP, amely kiszorította a korábban erősödő BNP-t.

Ha figyelembe vesszük, hogy jelentős különbség van szélsőjobboldal és szélsőjobboldal között (így például szélsőségesesség tekintetében a Jobbik és a görög Arany Hajnal nem hasonlítható a Dán Néppárthoz vagy a holland Szabadságpárthoz), valamint hogy egyes szélsőséges pártok (kiemelten a francia Front National) jelentősen mérsékeltebbek lettek, **nem lehet szó**

arról, hogy a kontinensen általában látványosan erősödött volna a szélsőjobboldali vagy az anti-demokratikus irányzat. Ezt mutatja az a tény is, hogy a szélsőséges pártoknak nem sikerült képviselőcsoportot alakítaniuk az Európai Parlamentben, sőt néhány korábban radikálisnak titulált mozgalom (mint például a Svéd Demokraták) az EU-ellenes, de nem szélsőséges EFD csoportba lépett be egy szélsőjobboldali csoport létrehozása helyett.

Az euroszkepticizmus viszont nagyon masszívan erősödött, főleg a mérsékelt jobboldalon (ez nem kis mértékben a konzervatív jobboldal szakadásának köszönhető, amire pont ezen téma miatt került sor), de a szélsőbaloldalon is. Sőt, a magukat hivatalosan euroszkeptikus erőként besoroló pártok erős eredményeit tekintve nem is teljes a kép a jelenségről, hiszen az EU-val kapcsolatos részben erős fenntartások megjelennek a magukat Európa-barát kategóriába soroló pártok körében is, mint amilyen például a Fidesz. És ahogy jelentős különbségek vannak a szélsőjobboldalon belül, úgy például az euroszkepticizmus is igen különféle irányzatokat takar, a radikálisan EU-ellenestől az olyan pártokig, akik épp azért szkeptikusak, mert szorosabban összekapcsolódó Európát akarnak.

4) Az EP választás nem önmagában indít el egy trendet, hanem már egy tágabb, korábban beindult trendbe illeszkedik bele

A populista, szélsőjobboldali és ritkább esetben szélsőbaloldali csoportok megerősödése nem váratlan és nem is új jelenség. A 2014-es EP választáson egy már több éve elkezdődött trend folytatódott, amelynek keretében a szélsőséges, rendszerellenes pártok majdnem folyamatosan erősödnek. Két tényező miatt tűnik az EP választás különlegesnek e téren. Egyfelől azért, mert eddig "adagolva" kapta az európai fősodorbéli elit a rossz híreket egy-egy nemzeti választás során. **Most hirtelen a 28 tagállam nagy részéből egyszerre érkezett választási eredmény, és ezekből nagyon sokban hirtelen látszott a szélsőséges és euroszkepticus pártok nagyfokú megerősödése.** Másfelől pedig a regionális és önkormányzati választáshoz hasonlóan az EP választást is protest jellegű szavazat leadására használja sok választópolgár, mert úgy érzik - részben tévesen - hogy a választásnak kis tétje van csak, ezért kifejezetten jó alkalom a kormánypárt vagy a fősodorbéli politika figyelmeztetésére. A protest jelleget egyébként az is erősíti, hogy az EP választáson szavazatarányosan osztják ki a mandátumokat, és így a kisebb pártokra leadott szavazatok nem vesznek kárba. Franciaországban és Angliában például az egyéni mandátumokra alapuló, többségi választási rendszer mindig is a szélsőségesek erősödésének gátja volt, míg Németországban egy alkotmánybírói döntés folytán a hasonló funkciót betöltő bejutási küszöböt kellett megszüntetni, ami szintén kedvez a szélsőséges pártoknak,

mivel azok, akiknek fontos a szavazatuk parlamenti érvényesülése, gyakran elkerülik azon pártokat, amelyek várható eredménye a küszöb környékén mozog.

Az európai parlamenti választások eredményének összevetése a nemzeti választások eredményével azt mutatja, hogy néhány ország kivételével az euroszeptikus/populista erők a nemzeti választásokon is éppolyan kiemelkedő eredményeket érnek el, mint az uniós szavazáson.

5) A nemzeti politikát felbolygatja az euroszeptikus/populista pártok erősödése, de európai szinten annyira szétagoltak, hogy kevés mozgásterük lesz

Az újsághírek az euroszeptikusok előretörését gyakran olyan színben tüntetik fel, hogy itt valamilyen egységes politikai vonulat tört előre. Ezzel szemben a valóság az, hogy **az "euroszeptikus" címke alatt futó pártok csoportja egy sok tekintetben heterogén erőt képez, és szélsőbaloldali, mérsékelt jobboldali és szélsőjobboldali pártokat is magukba foglal. Ami ezek túlnyomó többségéről elmondható, az az, hogy nem törekednek az EU felszámolására.** Nagyon kevés euroszeptikus párt szorgalmazza saját országának kilépését az EU-ból. Az igaz, hogy sok euroszeptikus párt egy lazább Uniót szeretne kevesebb központi hatáskörrel, és vannak, akik pusztán egy vámunióként látnák csak szívesen az Uniót. De nincs egységes álláspontja az euroszeptikus pártoknak az integráció kívánt intenzitása tekintetében, és létezik több olyan euro"szkeptikus" párt is, amelynek céljai - például egy demokratikusabb vagy szociálisabb Unió - csakis az integráció erősödése révén valósulhatna meg. Nem valószínűsíthető, hogy az euroszeptikus erők a közeljövőben akár megközelítőleg egységesen tudnának fellépni. **Nemhogy egy közös program elhatározása vagy megvalósítása nem valószínű, egyelőre úgy tűnik, hogy még egy szervezetbe is csak igen nehezen verődnek az euroszeptikusok.**

A jobboldali euroszeptikusok jelentős hányada (közel 50 képviselő) frakción kívüli maradt, mert nem talál annyi közös nevezőt sem a többi jobboldalival, hogy a frakcióalakítás előnyeivel élhessen. **Ezért az euroszeptikusok hatása elsősorban közvetett lesz - azaz a mérsékelt párok nyilván érzik az állampolgárok üzenetét, amely az euroszeptikus kommunikációjuk megerősödésében manifesztálódik.** Annak érdekében, hogy ennek belpolitikai hatását mérsékeljék, biztos, hogy megfontoltabban haladnak a mélyebb integráció felé, sőt, adott esetben el is fogják utasítani ezt. Ezen hatást az a vélelmezés is erősíti, hogy egyáltalán nem biztos, hogy az euroszeptikusok kimerítették az elérhető társadalmi "tartalékokat": ha nőnek a gazdasági-társadalmi kudarcok, akkor vélelmezhető, hogy sokan az uniós projekten fogják kitölteni az ebből eredő frusztrációjukat. Erre a fősodorbéli politika minden bizonnyal az integráció lassításával fog reagálni.

6) Nem a szélsőségek irányába, hanem középre húznak az euroszeptikus és radikális képviselők az európai szintén

Jól látható tendencia, hogy a nemzeti politikában euroszeptikus, EU-ellenes, radikális politikusok az Európai Parlamentbe kerülve finomítanak politikájukon, és sok esetben egy jóval középutasabb csoport tagjai lesznek. Így például a cseh populista, euroszeptikus ANO 2011 nem valamelyik euroszeptikus frakcióhoz csatlakozott, hanem az Európai Liberálisokhoz. A szélsőjobb oldali Svéd Demokraták is „faképnél hagyták” elv társaikat, és csatlakoztak a Nigel Farage féle Szabadság és Demokrácia Európája csoporthoz. A francia Front National, vagy az osztrák Szabadságpárt inkább lemondott a frakcióalapítás lehetőségéről, de nem közösködött a náluk szélsőségesebb Jobbikkal. Számos radikális zöld képviselő az utolsó pillanatban nem az Európai Baloldal/Északi Zöld Baloldal frakciójához, hanem a mérsékeltbb Európai Zöldekhez csatlakozott.

Így az Európai Parlamentben továbbra sem várható kifejezetten integráció-ellenes hangulat, a korábban rendszeren kívüli erők látványosan kezdenek egyből belesimulni a rendszerbe. Azonban mivel szinte minden országban jelentősen alulképviselek az Európai Parlamentben azok a polgárok, akik legszívesebben kerek-perec hátat fordítanak az európai projektnek, nagy veszély rejlik abban, hogy újabb és újabb euroszeptikus politikai vállalkozók fogják megpróbálni kiaknázni az ebben rejlő tartalékokat. Ha lesz a válságnak újabb hulláma, vagy az elsimulás helyett kiéleződnek a konfliktusok az különböző uniós országok között, akkor az nyilván növelni fogja a frusztrációt az integrációs folyamatokkal kapcsolatban és növekedhet a határozottabban EU-ellenes pártok szavazati aránya.

Policy Solutions
Politikai Elemző és Tanácsadó Intézet

Budapest, 1065, Révay utca 10.

(1) 4-748-748

info@policysolutions.hu

www.policysolutions.hu

POLICYSOLUTIONS

